

תורה ושרח

בראשית

וירא

כא ונתתיו לגוי גדול: ואת-בריתו
 אקים את-יצחק אשר-תלד
 לך שרה למועד הזה בשנה
 כב האחרת: ויכל לדבר אתו ויעל
 כג אלהים מעל אברהם: ויקח
 אברהם את-ישמעאל בנו ואת
 כל-ילידי ביתו ואת כל-מקנת
 כספו כל-זכר באנשי בית
 אברהם וימל את-בשר
 ערלתם בעצם היום הזה
 כאשר דבר אתו אלהים:
 כד ואברהם בן-תשעים ותשע
 שנה בהמלו בשר ערלתו:
 כה וישמעאל בנו בן-שלש עשרה
 שנה בהמלו את בשר ערלתו:
 ט בעצם היום הזה נמול אברהם
 כו וישמעאל בנו: וכל-אנשי
 ביתו יליד בית ומקנת-כסף
 מאת בן-נכר נמלו אתו:
 וירא
 וירא וירא אליו יהוה באלני ממרא ס
 והוא ישב פתח-האהל כחם
 ב היום: וישא עיניו וירא והנה
 שלשה אנשים נצבים עליו
 וירא וירץ לקראתם מפתח
 ג האהל וישתחו ארצה: ויאמר
 אדני אם-נא מצאתי חן
 בעיניך אל-נא תעבר מעל
 ד עבדך: יקח-נא מעט-מים
 ורחצו רגליכם והשענו תחת

ה העץ: ואקחה פת-לחם וסעדו
 לבכם אחר תעברו כי-על-כן
 עברתם על-עבדכם ויאמרו כן
 י* תעשה כאשר דברת: וימהר
 אברהם האהלה אל-שרה
 ויאמר מהרי שלש סאים קמח
 ז סלת לושיו ועשי עגות: ואל-
 הבקר רץ אברהם ויקח בן-
 בקר רך וטוב ויתן אל-הנער
 ח וימהר לעשות אתו: ויקח
 חמאה וחלב ובן-הבקר אשר
 עשה ויתן לפניהם והוא-עמד
 עליהם תחת העץ ויאכלו:
 ט* ויאמרו אליו איה שרה אשתך
 י ויאמר הנה באהל: ויאמר שוב
 אשוב אליך כעת חיה והנה-בן
 לשרה אשתך ושרה שמעת
 פתח האהל והוא אחריו:
 יא ואברהם ושרה זקנים באים
 בימים חדל להיות לשרה ארח
 יב כנשים: ותצחק שרה בקרבה
 לאמר אחרי בלתי היתה-לי
 יג עדנה ואדני זקן: ויאמר יהוה
 אל-אברהם למה זה צחקה
 שרה לאמר האף אמנם אלד
 יד ואני זקנתי: היפלא מיהוה
 דבר למועד אשוב אליך כעת
 טו חיה ולשרה בן: ותכחש שרה ו
 לאמר לא צחקתי כי יראה
 טז ויאמר ו לא כי צחקת: ויקמו

משם האנשים וישקפו על-
 פני סדם ואברהם הלך עמם
 יז לשלחם: ויהוה אמר המכסה
 אני מאברהם אשר אני עשה:
 יח ואברהם היו יהיה לגוי גדול
 ועצום ונברכו-בו כל גויי
 יט הארץ: כי ידעתיו למען אשר
 יצוה את-בניו ואת-ביתו
 אחריו ושמרו דרך יהוה
 לעשות צדקה ומשפט למען
 הביא יהוה על-אברהם את
 כ אשר-דבר עליו: ויאמר יהוה
 זעקת סדם ועמרה כי-רבה
 וחטאתם כי כבדה מאד:
 כא ארדה-נא ואראה הכצעקתה
 הבאה אלי עשו וכלה ואם-לא
 כב אדעה: ויפנו משם האנשים
 וילכו סדמה ואברהם עודנו
 כג עמד לפני יהוה: ויגש אברהם
 ויאמר האף תספה צדיק עם-
 כד רשע: אולי יש חמשים צדיקים
 בתוך העיר האף תספה ולא-
 תשא למקום למען חמשים
 כה הצדיקים אשר בקרבה: חללה
 לך מעשת ו כדבר הזה להמית
 צדיק עם-רשע והיה כצדיק
 כז רשע חללה לך השפט כל-
 הארץ לא יעשה משפט:
 ט ויאמר יהוה אם-אמצא
 בסדם חמשים צדיקים בתוך

הוודא פיל כימיה: 10. ויאמר - וקאל רגוע ארגע אליך פי וקת אלדי אינתו טייבין והוודא איבין לשרה זוגתך ושרה שמעה באב אלכימיה והוא וורא: 11. ואברהם - ואברהים ושרה כתייריה גאיין פיל אייאם אנמנע ליכון לשרה זאיי כיל נסוואן: 12. ותצחק - ועצחית שרה פי גופהא קאיילא בעד תכרנשי צאר לי זגר וסידי כתייאור: 13. ויאמר - וקאל אללה אלא אברהים אליש הדא עצחית שרה קאיילא אנכאן איצא תחקיק אוולד זאנא שיכית: 14. היפלא - אנכאן ינכיפי מן אללה שאיי לל מיעאד ארגאע אליך פי וקת אלדי אינתו טייבין ולשרה איבין: 15. ותכחש - ונכרת שרה קאיילא לם עצחית אין כאפית וקאל לם אין עצחיתי: 16. ויקמו - וקמו מן תם אלארגאל ואשרפו עלא קבאל סדום ואברהים מאצי מעהון ליוודעהון: 17. וה' - ואללה קאל אנכאן מגאטי אנא מן אברהם אלדי אנא צאניע: 18. ואברהם - ואברהים כון יכון לשיעיב עצים וקווי ויתברכו פי גמיע שיעוב אלארץ: 19. כי - אין עריפתו לאגל אלדי יוואצי אלא בנינו ואלא אהל ביתו תבעו ויחפצו דריק אללה ליצנע חסניה וחיכים לאגל יגיב אללה עלא אברהים אלא אלדי כלם עליה: 20. ויאמר - וקאל אללה צרכית סדם ועמרה אין כתרית וכטיתהון אין תקלית גדא: 21. ארדה - אתגלה הלאן ואנצור אנכאן צרכיתהא איגית אלי צינעו ליאפניהון ואנכאן לם אעריף: 22. ויפנו - ולתפתו מן תם אלארגל ומציו סדמה ואברהים עאדו ואקיף קידם אללה: 23. ויגש - ותקדם אברהים וקאל אנכאן איצא תיפני צאליח מע צאליים: 24. אולי - בלכי מווגוד כמסין צלחין פי ועט אלקרייה אנכאן תיפני ולם תספח לל מכאן לאגל כמסין צליחין אלדי פי מבינהא: 25. חללה - חשא לך מן תצנע כי כאלם הדא לתמווית צאליח מע צאליים ויכון כי צאליח כיל צאליים חשא לך חאכים גמיע אלארץ לם יצנע חיכים: 26. ויאמר - וקאל

גדא תנעשר שורפא יכליף ואגעלו לשיעיב עצים: 21. ואת - ואלא אחדי אתבית מע יצחק אלדי תוולד לך שרה לל מיעאד האדא פי סנת ליכרא: 22. ויכל - וכמל ליכלים מעו וטיליע אווקר אלרב מן עלא אברהים: 23. ויקח - ואכד אברהים אלא ישמעאל בנו ואלא גמיע מוולוד ביתו ואלא גמיע משתרא פיצתו גמיע דכר פי ארגל בית אברהים וטהר אלא לחם קילפיתון פי עצמיית אליום הדא כאלדי כאלם מעו אלרב: 24. ואברהם איבין תסעה ותסעין סניה פי תטהרו לחם קילפיתו: 25. וישמעאל בנו בן תלתעשר סניה פי תטהרו אלא לחם קילפיתו: 26. בעצם - פי עצמיית אליום האדא תטהאר אברהם וישמעאל בנו: 27. וכל - וגמיע ארגל ביתו מוולוד בית ומשתרא פיצא מן ענד בן אנכי אתטהרו מעו:

יה

וירא 1. וירא - ותגלא אליה אללה פי מרג ממרא והוא גאליס באב אלכימיה כיחמו נהאר: 2. וישא - ורפע עיונו ונצר והוודא תלת ארגאל מינתיצבין עליה ונצר ורגד למלאקיתהון מן באב אלכימיה וסגד ארץ: 3. ויאמר - וקאל >אללה אנכאן הלאן וגדית חץ פי חצריתך לא הלאן תפות מן עלא עבדך: 4. יקח - יתאכד הלאן מן קליל אלמא וכצלו רגליכון ונסינדו תחת אלסגר: 5. ואקחה - ואכוד רגיף כיביז וסנדו קלבכון בעד תפותו אין עלא דליך פיתו עלא עבידכון וקאלו כידא תצנע כאלדי כלמת: 6. וימהר - וסתעגל אברהים לל כימיה אילא שרה וקאל סתעגלי תלאת כילאת טחין סמיד עגיני וצנאעי קראץ: 7. ואל - ואילא אלבקר רגד אברהים ואכד פאלו בקר לאיין וחיסין ועטא אלא גולאם וסתעגל ליצנע אלו: 8. ויקח - ואכד זבדיה וחליב ופאלו בקר אלדי ציניע וגעל קדמהון והוא ואקיף עליהון תחת סגר ואכלו: 9. ויאמרו - וקאלו אליה וין שרה זוגתך וקאל

טילולית: קד סמעתיך. 22. אלהים - כבוד האלהים, בעקבות ת"א (יקרא דה').

יח

1. וירא - והתגלה, בעקבות ת"א. ראה לעיל יז 1. 2. וירץ - ורגד = ורכץ. וכן בפסוק 7. 4. ורחצו - וכצלו = וגסלו. 7. בן בקר - ב: פלוז - בן בהמה, סוס, נמל, איל, חמור, בקר (ראה ברתלמי 1936, עמ' 622). וכן להלן. 10. בעת חיה - בעת אשר אתם חיים, בעקבות ת"א (כעדן דאתון קיטין). וראה רש"י: כעת הואת שתהא חיה לכם, שתהיו

כלכם שלטים וקיימים. 12. בלתי - תרגם במילה ציורית הנופלת על נבילת הפירות. לעומת זאת ב: שיבי = שיבתי, בעקבות ת"א (סיבית), ובגלל ההמשך בפסוק 13: זקנתי. עדנה - עלומים. ב: זאי, כמו רס"ג. 21. ארדה - אתגלה, בעקבות ת"א (אתגלי). הכצעקתה וגר' - אם צעקתה באה אליי עשו, אשמידם. ואם לא, אדעה. ב: אינכאן כיצרכיתהא אלגיייה אליי צינעו אפניהון ואנכאן לם ארחמחון - אם כצעקתה הבאה אלי עשו, אשמידם; ואם לא, ארחמם. תרגום זה בעקבות ת"א. 24. תשא - תספח = תצפח (תסלח), כמו שכתוב אל נכון בפסוק 26.

העיר ונשאתי לכל-המקום
 כו בעבורם: ויען אברהם ויאמר
 הנה-נא הואלתי לדבר אל-
 כח אדני ואנכי עפר ואפר: אולי
 יחסרון חמשים הצדיקים
 חמשה התשחית בחמשה
 את-כל-העיר ויאמר לא
 אשחית אם-אמצא שם
 כט ארבעים וחמשה: ויסף עוד
 לדבר אליו ויאמר אולי
 ימצאון שם ארבעים ויאמר
 לא אעשה בעבור הארבעים:
 ל ויאמר אל-נא יחר לאדני
 ואדברה אולי ימצאון שם
 שלשים ויאמר לא אעשה
 אם-אמצא שם שלשים:
 לא ויאמר הנה-נא הואלתי לדבר
 אל-אדני אולי ימצאון שם
 עשרים ויאמר לא אשחית
 לב בעבור העשרים: ויאמר אל-
 נא יחר לאדני ואדברה אך-
 הפעם אולי ימצאון שם
 עשרה ויאמר לא אשחית
 לג בעבור העשרה: וילך יהוה
 כאשר כלה לדבר אל-אברהם
 שלישי וטא ואברהם שב למקומו: ויבאו ס
 שני המלאכים סדמה בערב
 ולוט ישב בשער-סדם וירא-
 לוט ויקם לקראתם וישתחו
 ב אפים ארצה: ויאמר הנה

נא-אדני סורו נא אל-בית
 עבדכם ולינו ורחצו רגליכם
 והשכמתם והלכתם לדרככם
 ויאמרו לא כי ברחוב נליון:
 ג ויפצרו-בם מאד ויסרו אליו
 ויבאו אל-ביתו ויעש להם
 משתה ומצות אפה ויאכלו:
 ד טרם ישכבו ואנשי העיר אנשי
 סדם נסבו על-הבית מנער
 ועד-זקן כל-העם מקצה:
 ה ויקראו אל-לוט ויאמרו לו
 איה האנשים אשר-באו אליך
 הלילה הוציאם אלינו ונדעה
 ו אתם: ויצא אלהם לוט
 הפתחה והדלת סגר אחריו:
 ז ויאמר אל-נא אחי תרעו:
 ח הנה-נא לי שתי בנות אשר
 לא-ידעו איש אוציאה-נא
 אתהן אליכם ועשו להן כטוב
 בעיניכם רק לאנשים האל
 אל-תעשו דבר כי-על-כן
 ט באו בצל קרתי: ויאמרו | גש-
 הלאה ויאמרו האחד בא-לגור
 וישפט שפוט עתה נרע לך
 מהם ויפצרו באיש בלוט מאד
 י ויגשו לשבר הדלת: וישלחו
 האנשים את-ידם ויביאו את-
 לוט אליהם הביתה ואת-
 יא הדלת סגרו: ואת-האנשים
 אשר-פתח הבית הפו בסנורים

מקטן ועד-גדול וילאו למצא
 יב הפתח: ויאמרו האנשים
 אל-לוט עד מי-לך פה חתן
 ובניך ובנותיך וכל אשר-לך
 יג בעיר הוצא מן-המקום: כי-
 משחיתים אנחנו את-המקום
 הזה כי-גדלה צעקתם את-פני
 יהוה וישלחנו יהוה לשחיתה:
 יד ויצא לוט וידבר | אל-חתניו |
 לקחי בנותי ויאמר קומו צאו
 מן-המקום הזה כי-משחית
 יהוה את-העיר ויהי כמצחק
 טו בעיני חתניו: וכמו השחר עלה
 ויאיצו המלאכים בלוט לאמר
 קום קח את-אשתך ואת-שתי
 בנותיך הנמצאת פן-תספה
 טז בעון העיר: ויתמהמה |
 ויחזיקו האנשים בידו וביד-
 אשתו וביד שתי בנותיו בחמלת
 יהוה עליו ויצאהו וינחהו
 יז מחוץ לעיר: ויהי כהוציאם
 אתם החוצה ויאמר המלט
 על-נפשך אל-תביט אחריך
 ואל-תעמד בכל-הפפר ההרה
 יח המלט פן-תספה: ויאמר לוט
 יט אלהם אל-נא אדני: הנה-נא
 מצא עבדך חן בעיניך ותגדל
 חסדך אשר עשית עמדי
 להחיות את-נפשי ואנכי לא
 אוכל להמלט ההרה פן-

ליל באב ואלבאב גלק ורא: 7. ויאמר - וקאל לא הלאן אכוותי תאסו: 8. הנה - הוודא הלאן לי תנתין בנאת אלדי לם יערפו רגול אכריג הלאן ליהון אליכון וענעו ליהון כיחיסין פי חצריתכון פקט לל ארגל הדולי לא תצנעו שאיי אין עלא דאליך איגו פי פאיי כשיבתי: 9. ויאמרו - וקאלו קדים להינאך וקאלו אלואחיד איגא ליסכון ויחכום חיכים הלאן נאסי לך מנהון ועלגו פיל רגול פי לוט גדא ותקדמו ליכיסרו אלבאב: 10. וישלחו - ומאדו אלארגל אלא ידיהון וגאבו אלא לוט אליהון לל בית ואלא באב גלקו: 11. ואת - ואלא אלארגאל אלדי באב אלבית נצראבו פיל תבשכור מן אלזגיר וחיתא כביר ותעבו ליווגדו אלבאב: 12. ויאמרו - וקאלו אלארגל אלא לוט עאד איש לך הינא סיהיר ובנינך ובנתאך וגמיע אלדי לך פיל קרייה כריג אלא אלמכאן: 13. כי - אין מתילפין נחנא אלא אלמכאן הדא אין עצמית צרכיתהון אלא קדאם אלה ובעתנא אלה ליניתליפהא: 14. ויצא - וכרגל לוט וכלם אלא צהירתו אכדין בנאתו וקאל קומו כרוגו מן אלמכאן הדא אין מתליף אלה אלא אלקרייה וצאר כימצחיק פי חצריית צהירתו: 15. וכמו - וכמקדר אלפגר טיליע וסתעגלו רוסלא פי לוט קאיילא קום כוד אלא זוגתך ואלא תנתין בנתאך אלמווגודאת לילא תינפני פי דנב אלקרייה: 16. ויתמהמה - ותעווק ומיסכו אלארגל פי ידו ופי יד זוגתו ופי יד תנתין בנאתו פי שפקית אללה עליה ואכרגו וחאטו מן ברת אלקרייה: 17. ויהי - וכאן כיכרוגהון ליהון לברא וקאל כליץ עלא נפסך לא תטליע וראך ולא תקאף פי גמיע סהליה ליגבאל תכלץ לילא תינפני: 18. ויאמר - וקאל לוט אליהון לא הלאן אללה: 19. הנה - הוודא הלאן וגיד עבדך חאץ פי חצירתך ועצמית פצלך אלדי צניעית מעי ליתעאייש אלא נפסי

אלה אנכאן אווגד פי סדום כמסין צלחין פי ועט אלקרייה ואעפח לגמיע אלמכאן פי סבבהון: 27. ויען - וגווב אברהים וקאל הוודא הלאן טבקת לאכלים קידם אללה ואנא טרב ורמאד: 28. אולי - בלכי ינקאסו כמסין צלחין כמסיה אנכאן תתליף פיל כמסיה אלא גמיע אלקרייה וקאל לם אתליף אנכאן אווגד תם כמסה וארבעין: 29. ויסף - ועוויץ עאד ליכלים אליה וקאל בלכי ינווגדו תם ארבעין וקאל לם אצנע פי סבאב אלארבעין: 30. ויאמר - וקאל לא הלאן ישתאד קדאם אללה ואכלים בלכי ינווגדו תם תלתין וקאל לם אצנע אנכאן אווגד תם תלתין: 31. ויאמר - וקאל הוודא הלאן טבקת לאכלים קידם אללה בלכי ינווגדו תם עשרין וקאל לם אתליף פי סבאב אלעשרין: 32. ויאמר - וקאל לא הלאן ישתאד קידם אללה ואכלים פקט הל מרא בלכי ינווגדו תם עשרה וקאל לם אתליף פי סבאב אלעשרה: 33. וילך - ומיצי אלה כאלדי כמאל ליכלים אלא אברהים ואברהים דיגיע למכאנו:

יט

1. ויבאו - ואיגו תנין רוסלא סדמה פיל עישא ולוט גאליס פי באב סדם ונצר לוט וקאם למלאקיתהון וסגד ולו על וגה על ארץ: 2. ויאמר - וקאל הוודא הלאן אסתאדי זולו הלאן אלא בית עבדכון ובאתו וכסלו רגליכון ותבכרו ותמצו לדריקכון וקאלו לם אין פיל וסעא נבאת: 3. ויפער - ועלג פיהון גדא וזאלו אליה ואיגו אלא ביתו וציניע ליהון ציפיה ופטיר כבאז ואכלו: 4. טרם - קבל מא יטגעו וארגל קרייה ארגל סדום תחווטו עלא אלבית מן גולם וחיתא כתייאר גמיע אלקום מן טרפו: 5. ויקראו - ונאדו אלא לוט וקאלו לו וין אלארגל אלדי איגו אליך ליליה טליעהון אלינא ונעריף ליהון: 6. ויצא - וכרג אליהון לוט

וכן להלן כא 8. 5. הוציאם - ב: איכרנהון. 11. בסנורים - תבשכור. ב: תיבישכור, ככל הנראה שיכול אותיות מן "שבכרה", "שפכרה", טילה פרסית המופיעה כתרנום "סנורים" אצל רס"ג ואחרים. וראה בפירוט, אבישור 1989, עמ' 134-137. 12. חתן - סיהיר - ציהיר, כמו בפסוק 14. 14. ויצא - לא תרגם. ב: זכרנ. כמצחק - ב: כיסתמצכיר - כמלגלג. 16. ויחזיקו - ב: ואתקו - והתחזקו (שטא קרא זיחוקר). 19. אוכל -

28. יחסרון - ינקאסו - ינקאצו. 29. ויסף - ועוויץ - ועווד. 32. לאדני - לפני ה'.

יט

1. המלאכים - שליחים. ב: אלמלאייכיה, כמו רס"ג. בערב - ב: פיל גירוב. 2. אדני - ב: סדאתי - נרדפים. סורז - ב: זולו, וכן בפסוק 3. שניהם נרדפים. לדרככם - ב: לטריקכון. 3. משתח - ציפיה - אירוח.

כ תִּדְבַקְנִי הָרְעָה וּמַתִּי: הִנֵּה-נָא
 הָעִיר הַזֹּאת קְרִיבָה לְנוֹס שָׁמָּה
 וְהוּא מִצְעָר אִמְלֻטָּה נָא שָׁמָּה
 הֲלֹא מִצְעָר הוּא וְתַחִי נַפְשִׁי:
 כב וַיֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִשְׂאֵתִי פְּנִיךָ
 גַּם לְדָבָר הַזֶּה לְבַלְתִּי הַפְּכִי
 כג אֶת-הָעִיר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ: מֵהָר
 הַמִּלֵּט שָׁמָּה כִּי לֹא אוֹכֵל
 לַעֲשׂוֹת דְּבַר עַד-בְּאֵף שָׁמָּה
 עַל-כֵּן קָרָא שֵׁם-הָעִיר צוּעֵר:
 כד הַשֶּׁמֶשׁ יֵצֵא עַל-הָאָרֶץ וְלוֹט
 כה בָּא צִעְרָה: וַיְהוֹה הַמַּטִּיר עַל-
 סוּם וְעַל-עַמְרָה גִּפְרִית וְאֵשׁ
 כו מֵאֵת יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם: וַיַּהֲפֹךְ
 אֶת-הָעָרִים הָאֵל וְאֵת כָּל-
 הַכֶּפֶר וְאֵת כָּל-יֹשְׁבֵי הָעָרִים
 לו וַצְמַח הָאֲדָמָה: וַתִּבֶט אֶשְׁתּוֹ
 מֵאֲחֵרָיו וַתְּהִי נָצִיב מֶלֶח:
 כז וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בְּבֶקֶר אֶל-
 הַמָּקוֹם אֲשֶׁר-עָמַד שָׁם אֶת-
 כח פְּנֵי יְהוָה: וַיִּשְׁקֹף עַל-פְּנֵי סוּם
 וְעַמְרָה וְעַל-כָּל-פְּנֵי אֶרֶץ
 הַכֶּפֶר וַיֵּרָא וְהִנֵּה עָלָה קֵיטוֹר
 כט הָאָרֶץ כַּקֵּיטוֹר הַכַּבְשָׁן: וַיְהִי
 בִשְׁחַת אֱלֹהִים אֶת-עָרֵי הַכֶּפֶר
 וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת-אַבְרָהָם
 וַיִּשְׁלַח אֶת-לוֹט מִתּוֹךְ הַהֶפְכָּה
 בַּהֲפֹךְ אֶת-הָעָרִים אֲשֶׁר-יָשָׁב
 ל בָּהֶן לוֹט: וַיַּעַל לוֹט מִצְעוֹר
 וַיֵּשֶׁב בְּהָר וּשְׁתֵּי בָנָיו עִמּוֹ כִּי

יֵרָא לַשָּׁבֶת בְּצוּעֵר וַיֵּשֶׁב
 בְּמַעְרָה הוּא וּשְׁתֵּי בָנָיו:
 לא וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה
 אַבְיָנוּ זָקֵן וְאִישׁ אֵין בְּאָרֶץ
 לְבוֹא עֲלֵינוּ כְּדֹרֶךְ כָּל-הָאָרֶץ:
 לב לָכֵן נִשְׁקָה אֶת-אַבְיָנוּ יָיִן
 וְנִשְׁכַּבָּה עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאַבְיָנוּ
 לג זָרַע: וַתִּשְׁקִין אֶת-אַבְיָהֶן יָיִן
 בַּלַּיְלָה הוּא וַתִּבְא הַבְּכִירָה
 וַתִּשְׁכַּב אֶת-אַבְיָה וְלֹא-יָדַע
 לד בְּשֹׁכְבָהּ וּבְקוֹמָהּ: וַיְהִי מִמַּחֲרָת
 וַתֹּאמֶר הַבְּכִירָה אֶל-הַצְעִירָה
 הֵן-שָׁכַבְתִּי אִמָּשׁ אֶת-אַבִּי
 נִשְׁקָנוּ יָיִן גַּם-הַלַּיְלָה וְבָאִי
 שֹׁכְבֵי עִמּוֹ וְנַחֲיָה מֵאַבְיָנוּ זָרַע:
 לה וַתִּשְׁקִין גַּם בַּלַּיְלָה הַהוּא אֶת-
 אַבְיָהֶן יָיִן וַתִּקַּם הַצְעִירָה
 וַתִּשְׁכַּב עִמּוֹ וְלֹא-יָדַע בְּשֹׁכְבָהּ
 לו וּבְקוֹמָהּ: וַתַּהֲרִין שְׁתֵּי בָנוֹת-
 לז לוֹט מֵאַבְיָהֶן: וַתֵּלֶד הַבְּכִירָה
 בֵּן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מוֹאֵב הוּא
 אֲבִי-מוֹאָב עַד-הַיּוֹם:
 לח וְהַצְעִירָה גַּם-הוּא יָלְדָה בֵּן
 וַתִּקְרָא שְׁמוֹ בֶן-עָמִי הוּא אֲבִי
 בְנֵי-עַמּוֹן עַד-הַיּוֹם:
 כא וַיִּסַּע מִשָּׁם אַבְרָהָם
 אֶרֶץ הַנָּגֶב וַיֵּשֶׁב בֵּין-קָדֵשׁ
 ב וּבֵין שׁוּר וַיֵּגֶר בְּגֵר: וַיֹּאמֶר
 אַבְרָהָם אֶל-שָׂרָה אֶשְׁתּוֹ אַחֲתִי
 הוּא וַיִּשְׁלַח אַבְיָמֶלֶךְ מֶלֶךְ גֵּרָר

ג וַיִּקַּח אֶת-שָׂרָה: וַיִּבְא אֱלֹהִים
 אֶל-אַבְיָמֶלֶךְ בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה
 וַיֹּאמֶר לוֹ הִנֵּה מֵת עַל-הָאִשָּׁה
 אֲשֶׁר-לָקַחְתָּ וְהוּא בְעֵלְתָּ
 ד בְּעַל: וַאֲבִימֶלֶךְ לֹא קָרַב אֵלֶיהָ
 וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי הַגּוֹי גַּם-צְדִיק
 ה תִּהְרָג: הֲלֹא הוּא אָמַר-לוֹ
 אַחֲתִי הוּא וְהִיא-גַּם-הוּא
 אָמְרָה אַחִי הוּא בְתַם-לְבָבִי
 ו וּבְנִקְיֹן כָּפִי עֲשִׂיתִי זֹאת: וַיֹּאמֶר
 אֵלָיו הָאֱלֹהִים בַּחֲלֹם גַּם אֲנֹכִי
 יָדַעְתִּי כִּי בְתַם-לְבָבָהּ עֲשִׂיתָ
 זֹאת וְאַחֲשֶׁךְ גַּם-אֲנֹכִי אוֹתָהּ
 מַחֲטוֹ-לוֹ עַל-כֵּן לֹא-נִתְּתִיךָ
 ח לְנֹגַע אֵלֶיהָ: וְעַתָּה הִשָּׁב אֶשְׁת-
 הָאִישׁ כִּי-נִבְיָא הוּא וַיִּתְּפַלֵּל
 בְּעַדָּהּ וַחַיָּה וְאִם-אֵינָה מְשֻׁב
 דַּע כִּי-מוֹת תָּמוּת אִתָּה וְכָל-
 ט אֲשֶׁר-לָךְ: וַיִּשְׁכַּם אַבְיָמֶלֶךְ
 בְּבֶקֶר וַיִּקְרָא לְכָל-עַבְדָּיו
 וַיְדַבֵּר אֶת-כָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
 בְּאָזְנֵיהֶם וַיֵּירָאוּ הָאֲנָשִׁים
 י מאֹד: וַיִּקְרָא אַבְיָמֶלֶךְ
 לְאַבְרָהָם וַיֹּאמֶר לוֹ מַה-עֲשִׂיתָ
 לָנוּ וּמַה-חָטַאתִי לָךְ כִּי-הִבַּאתָ
 עָלָי וְעַל-מַמְלַכְתִּי חֲטָאָה
 יא גְדוּלָה מֵעֲשִׂים אֲשֶׁר לֹא-יַעֲשׂוּ
 עֲשִׂיתָ עִמָּדִי: וַיֹּאמֶר אַבְיָמֶלֶךְ
 אֶל-אַבְרָהָם מַה רָאִיתָ כִּי
 יב עֲשִׂיתָ אֶת-הַדְּבַר הַזֶּה: וַיֹּאמֶר

ונעאייש מן אבונא נסל: 35. ותשקין - וסקו איצא פי דאליך ליליה אלא אבוהון כמר וקמית זגיריה וטגעיית מעו ולם עיריף פי טוגיעהא ופי קומתהא: 36. ותהרין - וחיבלו תנתין בנאת לוט מן אבוהון: 37. ותלד - וולדית אלכביריה איבין וסמית איסמו מואב הוא אבו מואב חיתא אליום: 38. והעעירה - ואלזגיריה איצא היא ולדית איבין וסמית איסמו איבין עמי הוא אבו בנין עמון חיתא אליום:

כ

1. ויסע - וריחל מן תם אברהים ארץ אלקבליה וגלס בין קדש ובין שור וסכן פי גרר: 2. ויאמר - וקאל אברהים אלא שרה זוגתו איכתי היא ובעת אבימלך מליך גרר ואכד אלא שרה: 3. ויבא - ואיגא קול מן קדאם אלרב אלא אבימלך פי חלאם אלליל וקאל לו הוודך כדאך תמות עלא אלמרא אלדי אכרת והיא מגאווייה גוז: 4. ואבימלך לם קיריב אליהא וקאל אלה אנכאן שעייב איצא צאליח תיקתול: 5. הלא - הוולא הוא קאל לי איכתי היא והיא איצא היא קאלית אכי הוא פי כומאלית קלבי ופי נצפית כפופי צניעית האדי: 6. ויאמר - וקאל אליה אלרב פיל חלאם איצא אנא עריפית אין פי כומאלית קלבך צניעית האדי ומנעת איצא אנא אלך מן תכטא קדאמי עלא דאליך לם תרכתך ליתנרק אליהא: 7. ועתה - והלאן רגיע זוגית אלרגול אין נביא הוא ויצאלי ענך ותעיש ואנכאן ליסך מדגיע עראף אין מות תמות אנתא וגמיע אלדי לך: 8. וישכם - ובכר אבימלך פיל ציביח ונדא לגמיע עבידו וכלאם אלא גמיע אלכלאם הדולי פי חצרייהון וכאפו אלרגל גדא: 9. ויקרא - ונדא אבימלך לאברהים וקאל לו איש צניעית לינא ואיש כטית לך אין גיבית עלי ועלא צלטינתי כטייה עצימיה אפעאיל אלדי לם ינצנעו צניעית מעי: 10. ויאמר - וקאל אבימלך אלא אברהים איש נצרת אין צניעית אלא כלאם הדא: 11. ויאמר - וקאל אברהים

ואנא לם אגציר ליאתכלץ ליגבאל לילא תלחקני אלרדאווייה ואמות: 20. הנח - הוודא הלאן אלקרייה האדי קריביה ליאהרוב תם והיא זגיריה אתכלץ הלאן תם הוולא זגיריה היא ותעיש נפסי: 21. ויאמר - וקאל - אליה הוודא כרמת חצירתך איצא ליל כלאם הדא ליליס אקליב אלא אלקרייה אלדי כלמת: 22. מהר - אסתעגיל תכלאץ תם אין לם אגציר ליאצנע שאיי חיתא מגיך תם עלא דאליך סמא איסים אלקרייה צוער: 23. השמש - אלשמש כרג עלא אלארץ ולוט איגא לצוער: 24. והי - ואלה אמטר עלא סדום ועלא עמרה כברית ונאר מן ענד אלה מן אלסמא: 25. ויהפך - וקלב אלא אלקורא הדולי ואלא גמיע אלסהליה ואלא גמיע סיכאן אלקורא ונבת אלארץ: 26. ותבט - וטלעית זוגתו מן ורא וצארית כומת מיליח: 27. וישכם - ובכר אברהים פיל צובח אלא אלמכאן אלדי וקיף תם אלא קדאם אלה: 28. וישקף - ואשרף עלא קבל סדום ועמרה ועלא גמיע וגה ארץ אל סהליה ונצר והוודא טיליע דיכאן אלארץ כי דיכאן אלתנור: 29. ויהי - וכאן לם תלף אלרב אלא קורא סהליה ודכר אלרב אלא אברהים ובעד אל לוט מן וצט אלקלביה פי קלב אלא אלקורא אלדי גלס פיהון לוט: 30. ויעל - וטיליע לוט מצוער וגלס פיל גבל ותנתין בנאתו מעו אין כאף ליגלוס פי צוער וגלס פיל מגרה הוא ותנתין בנאתו: 31. ותאמר - וקאלית אלכביריה אלא אלזגיריה אבונא כתייאר ורגול ליס פיל ארץ ליגי עלינא כי (טריק) [עאדת] גמיע אלארץ: 32. לכה - תעיה נסקי אלא אבונא כמר ונטגיע מעו ונעייש מן אבונא נסל: 33. ותשקין - וסקו אלא אבוהון כמר פי דאליך ליליה ואיגית ליכביריה וטגעיית מע אבוהא ולם עיריף פי טוגיעהא ופי קומתהא: 34. ויהי - וכאן מן תאני יום וקאלית אלכביריה אלא זגיריה הוודא טגעת מבאריח מע אבי ניסקי כמר איצא ליליה ותעיה טגעי מעו

כ

3. ויבא אלהים - וכא דבר מלפני האלהים, וכן ב, כת"א (ואתא מיטר מן קדם ה'). 6. לנגע - ב: ליתקרב, כת"א (למקרב).

אנציר = אקדר, וכן בפסוק 22. וראה גם במבוא. 20. מצער - קטנה. 21. נשאתי פניך - כיבדתי אותך. 26. נציב מלח - ערמת מלח. 28. כקיסר הכבשן - כעשן התנור. 29. וישלח - והרחיק, ב: ובעת.

אברהם כי אמרתי רק אין-
 יראת אלהים במקום הזה
 יב והרגוני על-דבר אשתי: וגם-
 אמנה אחתי בת-אבי הוא אף
 לא בת-אמי ותהי-לי לאשה:
 יג ויהי כאשר התעו אתי אלהים
 מבית אבי ואמר לה זה חסדך
 אשר תעשי עמדי אל כל-
 המקום אשר נבוא שמה
 יד אמרי-לי אחי הוא: ויקח
 אבימלך צאן ובקר ועבדים
 ושפחת ויתן לאברהם וישב
 לו את שרה אשתו: ויאמר
 אבימלך הנה ארצי לפניך
 טו בטוב בעיניך שב: ולשרה אמר
 הנה נתתי אלך כסף לאחיו
 הנה הוא-לך כסות עינים לכל
 אשר אתך ואת כל ונכחת:
 יז ויתפלל אברהם אל-האלהים
 וירפא אלהים את-אבימלך
 ואת-אשתו ואמהתיו וילדו:
 יח כי-עצר עצר יהוה בעד כל-
 רחם לבית אבימלך על-דבר
 שרה אשת אברהם:
 כא ויהוה פקד את-שרה ס
 כאשר אמר ויעש יהוה לשרה
 ב כאשר דבר: ותהר ותלד שרה
 לאברהם בן לזקניו למועד
 ג אשר-דבר אתו אלהים: ויקרא
 אברהם את-שם-בנו הנולד-

לו אשר-ילדה-לו שרה יצחק:
 ד וימל אברהם את-יצחק בנו
 בן-שמנת ימים כאשר צוה
 חמישי ה אתו אלהים: ואברהם בן-
 מאת שנה בהולד לו את יצחק
 ו בנו: ותאמר שרה צחק עשה
 לו אלהים כל-השמע יצחק-
 ז לי: ותאמר מי מלל לאברהם
 היניקה בנים שרה כי-ילדתי
 ח בן לזקניו: ויגדל הילד ויגמל
 ויעש אברהם משתה גדול
 ט ביום הגמל את-יצחק: ותרא
 שרה את-בן-הגר המצרית
 אשר-ילדה לאברהם מצחק:
 י ותאמר לאברהם גרש האמה
 הזאת ואת-בנה כי לא יירש
 בן-האמה הזאת עם-בני עם-
 יא יצחק: וירע הדבר מאד בעיני
 יב אברהם על אודת בנו: ויאמר
 אלהים אל-אברהם אל-ירע
 בעיניך על-הנער ועל-אמתך
 כל אשר תאמר אליה שרה
 שמע בקלה כי ביצחק יקרא
 יג לה זרע: וגם את-בן-האמה
 לגוי אשימנו כי זרעה הוא:
 יד וישכם אברהם | בבקר ויקח-
 לחם וחמת מים ויתן אל-הגר
 שם על-שכמה ואת-הילד
 וישלחה ותלך ותתע במדבר
 טו באר שבע: ויכלו המים מן-

החמת ותשלך את-הילד תחת
 טו אחד השיחים: ותלך ותשב לה
 מנגד הרחק כמטחוי קשת כי
 אמרה אל-אראה במות הילד
 ותשב מנגד ותשא את-קלה
 יז ותברך: וישמע אלהים את-קול
 הנער ויקרא מלאך אלהים |
 אל-הגר מן-השמים ויאמר
 לה מה-לך הגר אל-תיראי כי-
 שמע אלהים אל-קול הנער
 יח כאשר הוא-שם: קומי שאי
 את-הנער והחזיקי את-ידך בו
 יט כי-לגוי גדול אשימנו: ויפקח
 אלהים את-עיניה ותרא באר
 מים ותלך ותמלא את-החמת
 כ מים ותשק את-הנער: ויהי
 אלהים את-הנער ויגדל וישב
 כא במדבר ויהי רבה קשת: וישב
 במדבר פארן ותקח-לו אמו
 אשה מארץ מצרים:
 שישו כב ויהי בעת ההוא ויאמר
 אבימלך ופיכל שר-צבאו אל-
 אברהם לאמר אלהים עמה
 כג בכל אשר-אתה עשה: ועתה
 השבעה לי באלהים הנה אם-
 תשקר לי ולגני ולנכדי כחסד
 אשר-עשיתי עמה תעשה
 עמדי ועם-הארץ אשר-גרתה
 כד בה: ויאמר אברהם אנכי

- וקאלית לאברהים האגיג גרייה האדי ואלא בנה אין לם יוורת איבין גרייה האדי מע בני מע יצחק: 11. וירע - וציעיב אלכלאם גרא פי חצרות אברהים עלא סבאב בנו: 12. ויאמר - וקאל (ואברהים) אלרב אלא אברהים לא יצעב פי חצירתך עלא אלגולאם ועלא גרייתך גמיע אלדי תקול אליך שרה סמע פי צוטהא אין פי יצחק יתסמא לך נסל: 13. וגם - ואיצא אלא בן גרייה לשיעיב אגעלו אין נסלך הוא: 14. וישכם - ובכר אברהים פיל ציביח ואכר טועאם וקרבת מא ועטא אל הגר געל עלא כיתפה ואלא אלולד ובעתהא ומציית ותאהית פי באר ביר סאביע: 15. ויכלו - וכלצו אלמא מן אלקרביה וראמית אלא אלולאד תחת ואחיד מן אלסגאר: 16. ותלך - ומצית (ותאהית) וגלסית ליהא מן קבאל ביעיד כיצרוב קוז אין קאלית לא אנצור פי מות אלולאד וגלסית מן קבאל ורפעית אלא צוטהא ובכית: 17. וישמע - וסימיע אלרב אלא צוט אלגולאם ונדא מלאך אלרב אלא הגר מן אלסמא וקאל ליהא איש ליכי הגר לא תכאפי אין סימיע אלרב אלא צוט אלגולאם פי אלדי הוא תם: 18. קומי חמילי אלא אלגולאם ומסיכי אלא ידך פי אין לשיעיב עצים אגעלו: 19. ויפקח - ופתח אלרב אלא עיונהא ונצרת ביר מא ומציית ומאלית אלא אלקרביה מא וסקאת אלא אלגולאם: 20. ויהי - וכאן אלרב פי עון אלגולאם וכיביר וגלס פיל בר וכאן צאריב קוז: 21. וישב - וגלס פי בר פארן ואכרית לו אמו אמרא מן ארץ מצר:

22. ויהי - וכאן פי דאליך אלוקת וקאל אבימלך ופיכל ראייס עסכרו אל אברהים קאיילא אלרב מעך פי גמיע אלדי אנתא צאניע: 23. ועתה - והלאן חליף לי פי קול אלרב הינא אנכאן תגדיב לי ולנסלי ולא עקיבתי כי פצל אלדי צניעית מעך תצענע מעי ומע אלארץ אלדי סכנת פיהא: 24. ויאמר - וקאל אברהים אנא אחליף:

אין קילית פקט ליס כוף אלרב פיל מכאן הדא ויקתלוני עלא סבאב זוגתי: 12. וגם - ואיצה תחקיק איכתי בינית אבי היא פקט לם בינית אימי וצארית לי לל אמרא: 13. ויהי - וכאן כאלדי תוואהו אלי אלרב מן בית אבי וקילית ליהא הדא פצליך אלדי תצענעי מעי אלא גמיע אלמכאן אלדי ניגי תם קולי לי אבי הוא: 14. ויקח - ואכר אבימלך גנאם ובקר ועביד ואגוואר ועטא לאברהים ורגע לו אלא שרה זוגתו: 15. ויאמר - וקאל אבימלך הוודא ארצי קידמך פי חיסין פי חצרתך גלוס: 16. ולשרה קאל הוודא עטית אלף פיצא לאכוכי הוודא הוא ליכי גטא עינין לגמיע אלדי מעיך ואלא גמיע ונתשרע: 17. ויתפלל - וצל אברהים קידאם (ואברהים) <אללה> ושפא אלרב אלא אבימלך ואלא זוגתו ואגוורו וולדו: 18. כי - אין מנע מנע אלה עאן גמיע רחם לבית אבימלך עלא סבאב שרה זוגית אברהים:

כא

1. <וה> - ואל<לה> דכר אלא שרה כאלדי קאל וציניע אללה לשרה כאלדי כלם: 2. ותהר - וחבלית שרה <וולדית> לאברהים איבין לכתיאריתו לל מיעאד אלדי כלאם אלי אלרב. 3. ויקרא - וסמא אברהים אלא איסים בנו אל נוולאד לו אלדי ולדית לו שרה יצחק: 4. וימל - וטהאר אברהים אלא יצחק בנו איבין תמין תיאם כאלדי ווצא אלו אלרב: 5. ואברהם - ואברהים איבין מיאית סניה פי ולדיה לו אלא יצחק בנו: 6. ותאמר - וקאלית שרה פרח ציניע לי אלרב גמיע אלסאמיע יפרח לי: 7. ותאמר - וקאלית מינו כאלם לאברהים תרציע בנין שרה אין ולדית איבין לכתיאריתו: 8. ויגדל - וכיביר אלולאד ונפטאם וציניע אברהים צייפיה עצימיה פי יום פטאם אלא יצחק: 9. ותרא - ונצרת שרה אלא איבין הגר אלמצרית אלדי ולדית לאברהים מצחיק: 10. ותאמר

16. כפף - ב: קירש - נרוש. ונכחת - וניווכת, ונתדיין. ב: ותיתעתאב - ויזכיתוך. 17. אל האלהים - לפני האלהים.

כב

1. פקר - זכר, וכן ב, כת"א: ודכיר. 2. ותלד - לא תרגם. ב: ויילדית. זקניו - ב: לשיוכיתו, וכן בפסוק 7. 6. צחק וגו' - שמחה עשה לי האלהים, כל השמח ישמח לי. 9. מצחק - ב: מיתמצכיר. השווה יט 14.

תרגמונו תרגם טילולית: מצחיק, ואילו ב: כעושה צחוק. 15. השיחם - העצים. 16. כממחוי קשת - כיריית קשת. ב: כיצרב נישב אלקוץ - כיריית חין הקשת. השווה רש"י: והוא לשון יריית חין. וכן אברהם בן הרטב"ם: מקדאר גר קום - כשיעור משיכת קשת. 20. את הנער - בעורת הנער, וכן ב, בעקבות ת"א (בסעדיה דרביא). רבח קשת - יורה בקשת, בעקבות ת"א. 23. באלהים - בדבר אלוהים, כמו ת"א (במספרא דה').

כה אֲשַׁבַּע: וְהוֹכַח אַבְרָהָם אֶת-
 אַבְיִמֶלֶךְ עַל-אֲדוּת בְּאֵר הַמַּיִם
 אֲשֶׁר גָּזְלוּ עַבְדֵי אַבְיִמֶלֶךְ:
 טו וַיֹּאמֶר אַבְיִמֶלֶךְ לֹא יָדַעְתִּי מִי
 עָשָׂה אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה וְגַם-
 אֶתָּה לֹא-הִגַּדְתָּ לִּי וְגַם אֲנֹכִי
 לֹא שָׁמַעְתִּי בְּלִתי הַיּוֹם:
 כו וַיִּקַּח אַבְרָהָם צֹאן וּבָקָר וַיֵּתֵן
 לְאַבְיִמֶלֶךְ וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם
 כז בְּרִית: וַיָּצַב אַבְרָהָם אֶת-שֶׁבַע
 כט כְּבָשֶׁת הַצֹּאן לְבִדְהָן: וַיֹּאמֶר
 אַבְיִמֶלֶךְ אֶל-אַבְרָהָם מַה
 הָיָה שֶׁבַע כְּבָשֶׁת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר
 ל הצַבְתָּ לְבִדְנָה: וַיֹּאמֶר כִּי אֶת-
 שֶׁבַע כְּבָשֶׁת תִּקַּח מִיָּדִי בְּעִבּוֹר
 תְּהִיָּה-לִּי לְעֵדָה כִּי חִפְרְתִּי
 לא אֶת-הַבְּאֵר הַזֹּאת: עַל-כֵּן קָרָא
 לַמָּקוֹם הַהוּא בְּאֵר שֶׁבַע כִּי
 לב שֵׁם נִשְׁבַּעוּ שְׁנֵיהֶם: וַיִּכְרְתוּ
 בְרִית בְּבֹאֵר שֶׁבַע וַיִּקַּם
 אַבְיִמֶלֶךְ וּפִיכַל שֶׁר-צַבָּאוּ
 וַיִּשְׁבוּ אֶל-אַרְץ פְּלִשְׁתִּים:
 לד וַיִּטַּע אֲשֵׁל בְּבֹאֵר שֶׁבַע וַיִּקְרָא-
 לו שֵׁם בְּשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי עוֹלָם: וַיִּגַּר
 אַבְרָהָם בְּאַרְץ פְּלִשְׁתִּים יָמִים
 רַבִּים:

שכ"ט
 ככ"א וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה ס
 וְהָאֱלֹהִים נָסָה אֶת-אַבְרָהָם
 וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר

ב הַנְּנִי: וַיֹּאמֶר קַח-נָא אֶת-
 בְּנֵךְ אֶת-יְחִידָה אֲשֶׁר-אֵהְבֵת
 אֶת-יִצְחָק וְלֶךְ-לְךָ אֶל-אַרְץ
 הַמִּרְיָה וְהַעֲלֵהוּ שָׁם לְעֹלָה עַל
 אֶחָד הַהָרִים אֲשֶׁר אָמַר אֵלֶיךָ:
 ג וַיִּשְׁכַּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיַּחְבֹּשׁ
 אֶת-חַמְרוֹ וַיִּקַּח אֶת-שְׁנֵי נַעֲרָיו
 אֶתְּוֹ וְאֶת יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּבְקַע עֲצֵי
 עֹלָה וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ אֶל-הַמָּקוֹם
 ד אֲשֶׁר-אָמַר-לוֹ הָאֱלֹהִים: בַּיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם אֶת-
 עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-הַמָּקוֹם מֵרַחֵק:
 ה וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל-נַעֲרָיו
 שְׁבוּ-לָכֶם פֹּה עִם-הַחֲמֹר וְאֲנִי
 וְהַנֶּעֱר נֹלְכָה עַד-כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה
 וְנִשְׁוֹבָה אֵלֵיכֶם: וַיִּקַּח אַבְרָהָם
 ו יֶתֶר עֲצֵי הָעֹלָה וַיִּשֶׂם עַל-
 יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּקַּח בִּידּוֹ אֶת-הָאֵשׁ
 וְאֶת-הַמַּאֲכָלִת וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם
 ז יַחְדָּו: וַיֹּאמֶר יִצְחָק אֶל-
 אַבְרָהָם אָבִיו וַיֹּאמֶר אָבִי
 וַיֹּאמֶר הַנְּנִי בְנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּה
 הָאֵשׁ וְהָעֲצִים וְאִיָּה הִשָּׂה
 ח לְעֹלָה: וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֱלֹהִים
 יִרְאֵה-לוֹ הִשָּׂה לְעֹלָה בְנִי
 ט וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו: וַיָּבֹאוּ
 אֶל-הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר-לוֹ
 הָאֱלֹהִים וַיִּבְנוּ שָׁם אַבְרָהָם אֶת-
 הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת-הָעֲצִים
 וַיַּעֲקֹד אֶת-יִצְחָק בְּנוֹ וַיִּשֶׂם

אֶתְּוֹ עַל-הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל
 י לְעֲצִים: וַיִּשְׁלַח אַבְרָהָם אֶת-
 יָדָיו וַיִּקַּח אֶת-הַמַּאֲכָלִת לְשַׁחֵט
 יא אֶת-בְּנוֹ: וַיִּקְרָא אֵלָיו מְלֹאךְ
 יְהוָה מִן-הַשָּׁמַיִם וַיֹּאמֶר
 אַבְרָהָם | אַבְרָהָם וַיֹּאמֶר הַנְּנִי:
 יב וַיֹּאמֶר אֶל-תְּשַׁלַּח יָדְךָ אֶל-
 הַנֶּעֱר וְאֶל-תַּעַשׂ לוֹ מְאוּמָה
 כִּי | עֵתָה יָדַעְתִּי כִּי-יִרְא אֱלֹהִים
 אֶתָּה וְלֹא חִשַּׁכְתָּ אֶת-בְּנֵךְ אֶת-
 יג יְחִידָה מִמֶּנִּי: וַיִּשָּׂא אַבְרָהָם
 אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא וְהִנֵּה-אֵיל
 אַחֲרַי נֹאחַז בְּסַבָּךְ בְּקִרְנָיו וַיֵּלֶךְ
 אַבְרָהָם וַיִּקַּח אֶת-הָאֵיל
 יד וַיַּעֲלֵהוּ לְעֹלָה תַּחַת בְּנוֹ: וַיִּקְרָא
 אַבְרָהָם שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא
 יְהוָה | יִרְאָה אֲשֶׁר יֹאמֶר הַיּוֹם
 טו בְּהָר יְהוָה יִרְאָה: וַיִּקְרָא מְלֹאךְ
 יְהוָה אֶל-אַבְרָהָם שְׁנֵית מִן-
 טז הַשָּׁמַיִם: וַיֹּאמֶר בִּי נִשְׁבַּעְתִּי
 נָא-יְהוָה כִּי יַעַן אֲשֶׁר עָשִׂיתָ
 אֶת-הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא חִשַּׁכְתָּ
 יז אֶת-בְּנֵךְ אֶת-יְחִידָה: כִּי-בֵרַךְ
 אַבְרָהָם וְהִרְבָּה אַרְבֵּה אֶת-
 זִרְעָה כְּכּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכָחוּל
 אֲשֶׁר עַל-שַׁפְתַי הַיּוֹם וַיִּרְשׁ
 זִרְעָה אֶת שַׁעַר אֲבִיבּוֹ:
 יח וְהַתְּבַרְכוּ בְּזִרְעָה כָּל גּוֹי הָאָרֶץ
 יט עֲקַב אֲשֶׁר שָׁמַעְתָּ בְּקִלְוִי: וַיִּשָּׁב
 אַבְרָהָם אֶל-נַעֲרָיו וַיִּקְמוּ וַיִּלְכוּ

חטב אלסעידיה וגעל עלא יצחק בנו ואכד פי ידו אלא אלנאר ואלא אלסכיניה ומציו תנינהון גמיעא: 7. ויאמר - וקאל יצחק אלא אברהים אבו וקאל אבי וקאל הוודאני בני וקאל הוודא אלנאר ואלחטב ואוין אלכרוף לסעידיה: 8. ויאמר - וקאל אברהים אלרב ירווי לו אלכרוף לסעידיה בני ומציו תנינהון גמיעא: 9. ויבאו - ואיגו אלא אלמכאן אלדי קאל לו אלרב ובנא תם אברהים אלא אלמדבח וצאף אלא אלחטב וכתף אלא יצחק בנו וגעל אלו עלא אלמדבח מן פוק אלחטב: 10. וישלח - ומאד אברהים אלא ידו ואכד אלא אלסכיניה לידבח אלא בנו: 11. ויקרא - ונדא אליה מלאך אלה מן אלסמא וקאל אברהים אברהים וקאל הוודאני: 12. ויאמר - וקאל לא תמיד ידך אלא אלגולאם ולא תצנע לו שאי אין הלאן עריפית אין כאיף אלרב אנתא ולם מנעת אלא בנך אלא וחידך מיני: 13. וישא - ורפע אברהים אלא עיונו ונצרו והוודא כיביש ורא משרבך פי סגר פי קרונו ומיצי אברהים ואכד אלא אלכיביש וסעדו ליסעידיה עוויץ בנו: 14. ויקרא - (ונדא) וסמא אברהים איסים דאליך אלמכאן אלה יתגלא אלדי ינקאל אליום פי גבל אלה יתגלא: 15. ויקרא - ונדא מלאך אלה אלא אברהים תאני מרא מן אלסמא: 16. ויאמר - וקאל פי קולי חלפת קול מן קידאם אלה אין גיזא אלדי צניעית אלא אלכלאם הדא ולם מנעת אלא בנך אלא וחידאך: 17. פי - אין תבורוך אברכך ותכתיר אכתיר אלא נסלך כי כוואכיב אלסמא וכי רמל אלדי עלא חפית אלבחר ויוורת נסלך אלא קורא עדווינו: 18. והתברכו - ויתברכו פי נסלך גמיע שיעוב אלארץ גיזא אלדי סמיעית פי צוטי: 19. וישב - וריגיע אברהים אלא גולמאנו וקמו ומציו גמיעא אלא ביר סאביע וגלס אברהים פי ביר סאביע:

25. והוכח - ושרע אברהים אלא אבימלך עלא סבאב ביר אלמא אלדי בלצו עביד אבימלך: 26. ויאמר - וקאל אבימלך לם עריפית מינו ציניע אלא אלכלאם הדא ואיצא אנתא לם כברת לי ואיצא אנא לם סמיעית ליליס אליום: 27. ויקח - ואכד אברהים גנאם ובקר ועטא לאבימלך וקטעו תנינתהון אחד: 28. ויצב - ונצב אברהים אלא סבע כוורף גנאם לווחדהון: 29. ויאמר - וקאל אבימלך אלא אברהים איש הינין סבע כוורף הדולי אלדי נצבת לווחדון: 30. ויאמר - וקאל אין אלא סבע כוורף תאכוד מן ידי פי סבאב תכון לי (ליגומעה) לישהאדה אין חפרת אלא אלביד האדי: 31. על - עלא דאליך סמא לדאליך אלמכאן ביר סאביע אין תם חלפו תנינתהון: 32. ויכרתו - וקטעו אחד פי ביר סאביע וקם אבימלך ופיכל ראייס עסכרו וריגעו אלא ארץ פלשתים: 33. ויטע - ונצב (ואסליה) סגר פי ביר סאביע וצלא תם פי איסים אלה טאייק דהר: 34. ויגר - וסכן אברהים פי ארץ פלשתים אייאם כתירין:

כב

1. ויהי - וכאן בעד אלכאלם הדולי ואלרב גרב אלא אברהים וקאל אליה אברהים וקאל הוודאני: 2. ויאמר - וקאל כוד הלאן אלא בנך אלא וחידך אלדי חאבית אלא יצחק ומצי לך אלא ארץ אלכדמיה וסעידו תם ליסעידיה עלא ואחיד מן אלאגבל אלדי אקול אליך: 3. וישכם - ובכר אברהים פיל ציביח וסרג אלא חמארו ואכד אלא תנין גולמאנו מעו ואלא יצחק בנו ושקף חטב צעידיה וקם ומיצי אלא אלמכאן אלדי קאל לו אלרב: 4. ביום - פי יום אלתאלית ורפע אברהים אלא עיונו ונצרו אלא אלמכאן מן בעיד: 5. ויאמר - וקאל אברהים אלא גולמאנו גליסו ליכון הינא מע ליחמאר ואנא ואלגולאם נמצי חיתא כידא ונסגוד ונרגאע אליכון: 6. ויקח - ואכד אברהים אלא

שם עבודת הקטורת שיש בה מור נרד ושאר בשמים. 3. ויבקע - ב: ופצאך - נרדפים. 13. אחר - אחרי. ב: כעד דאליך - אחר כך, כתרנום רס"ג, וכמו רש"י: אחרי שאמר לו המלאך אל תשלח. 14. יראה - יתגלה, כרס"ג. ב: ינצור - יראה. יראה - יתגלה. שניהם כרס"ג. 16. בי - בדברי. נאם ה' - דבר מלפני ה'. 17. שער איביו - ערי אויביו.

25. והוכח - והתדיין, כרש"י: נתוכח עמו על כך. ב: והוכיח, כת"א (ואוכח). 28. ויצב - ב: וזקאף - והעמיד. כבשת - ב: נענת, וכן בפסוקים 29, 30. 33. ויקרא - והתפלל, כת"א.

כב

2. ארץ המריה - ארץ העבודה, הפולחן, כת"א (ארע פולחנא), וכן תרגם רס"ג: ארץ אלעבאדה. רש"י, שפירש אחרת, העיר: אונקלוס תרגמו על

יחדו אל-באר שבע וישב
אברהם בבאר שבע:

מפטיר

כ ויהי אחרי הדברים האלה ויגד
לאברהם לאמר הנה ילדה
מלכה גם-הוא בנים לנחור
כא אחיקה: את-עוץ בכרו ואת-בוז
אחיו ואת-קמואל אבי ארם:
כב ואת-כשד ואת-חזו ואת-
פלדש ואת-ידלף ואת בתואל:
כג ובתואל ילד את-רבקה שמונה
אלה ילדה מלכה לנחור אחי
כד אברהם: ופילגשו ושמה
ראומה ותלד גם-הוא את-
טבח ואת-גחם ואת-תחש
ואת-מעכה:

חיי שרה
כגא

ויהיו חיי שרה מאה שנה
ועשרים שנה ושבע שנים שני
ב חיי שרה: ותמת שרה בקרית
ארבע הוא חברון בארץ כנען
ויבא אברהם לספר לשרה
ג ולבפתה: ויקם אברהם מעל
פני מתו וידבר אל-בני-חת
ד לאמר: גר-ותושב אנכי עמכם
תנו לי אחזת-קבר עמכם
ה ואקברה מתי מלפני: ויענו
בני-חת את-אברהם לאמר
ו לו: שמענו | אדני נשיא אלהים
אתה בתוכנו במבחר קברינו

קבר את-מתה איש ממנו את-
קברו לא-יכלה ממך מקבר
ז מתה: ויקם אברהם וישתחו
ח לעם-הארץ לבני-חת: וידבר
אתם לאמר אם-יש את-
נפשכם לקבר את-מתי מלפני
שמעוני ופגעו-לי בעפרון
ט בן-צחר: ויתן-לי את-מערת
המכפלה אשר-לו אשר בקצה
שדהו בכסף מלא יתננה לי
י בתוכם לאחזת-קבר: ועפרון
ישב בתוך בני-חת ויען עפרון
החתי את-אברהם באזני
בני-חת לכל באי שער-עירו
יא לאמר: לא-אדני שמעני
השדה נתתי לך והמערה
אשר-בו לך נתתיה לעיני בני-
עמי נתתיה לך קבר מתה:
יב וישתחו אברהם לפני עם
הארץ: וידבר אל-עפרון באזני
עם-הארץ לאמר אך אם-
אתה לו שמעני נתתי כסף
השדה קח ממני ואקברה את-
יד מתי שמה: ויען עפרון את-
טו אברהם לאמר לו: אדני
שמעני ארץ ארבע מאת
שקל-כסף ביני ובינך מה-
טז הוא ואת-מתה קבר: וישמע
אברהם אל-עפרון וישקל
אברהם לעפרון את-הכסף

אשר דבר באזני בני-חת ארבע
מאות שקל כסף עבר לסחר:
יז ויקם | שדה עפרון אשר
במכפלה אשר לפני ממרא
השדה והמערה אשר-בו וכל-
העץ אשר בשדה אשר בכל-
יח גבלו סביב: לאברהם למקנה
לעיני בני-חת בכל באי שער-
יט עירו: ואחרי-כן קבר אברהם
את-שרה אשתו אל-מערת
שדה המכפלה על-פני ממרא
כ הוא חברון בארץ כנען: ויקם
השדה והמערה אשר-בו
לאברהם לאחזת-קבר מאת
בני-חת:

כזא ואברהם זקן בא בימים ס
ויהוה ברך את-אברהם בכל:
ב ויאמר אברהם אל-עברו
זקן ביתו המשל בכל-אשר-לו
שים-נא ידה תחת ירכי:
ג ואשביעה ביהוה אלהי
השמים ואלהי הארץ אשר
לא-תקח אשה לבני מבנות
הכנעני אשר אנכי יושב
ד בקרב: כי אל-ארצי ואל-
מולדתי תלך ולקחת אשה
ה לבני ליצחק: ויאמר אליו
העבד אולי לא-תאבה האשה
ללכת אחרי אל-הארץ הזאת
ההשב אשוב את-בנך אל-

אלארץ: 13. וידבר - וכלם אלא עפרון פי חצרית קום אלארץ קאיילא פקט אנכאן אנתא יארית סמע (מננא) מיני עטית פיצית אלחקליה כוד מיני ואדפון אלא מאיית תם: 14. ויען - וגווב עפרון אלא אברהים קאיילא לו: 15. אדני - סידי סמע מיני ארץ ארבע מית וזנית פיצה ביני ובינך איש היא ואלא מאייתך דפון: 16. וישמע - וסימיע אברם אלא עפרון וזאן אברהים לעפרון אלא אלפיצה אלדי כלאם פי חצרית בנין חת ארבע מיאית וזנית פיצה סליך לכיל תאגיר: 17. ויקם - ותבתית חקלית עפרון אלדי פיל מטווייה אלדי קידם ממרא אלחקליה ואלמגרה אלדי פי וגמיע אלסגר אלדי פיל חקליה אלדי פי גמיע תיכמו מסתדיר: 18. לאברהם - לאברהים לל משתרה לחצרית בנין חת פי גמיע גאיין באב קרייתו: 19. ואחרי - ובעד דאליך דפן אברהים אלא שרה זוגתו אלא מגרית חקלית אלמטווייה עלא קידאם ממרא היא חברון פי ארץ כנען: 20. ויקם - ותבתית אלחקליה ואלמגרה אלדי פי לאברהים למיליך אלקבר מן ענד בנין חת:

כד

1. ואברהם - ואברהים כתייאר איגא פיל אייאם ואלה ברך אלא אברהים פיל גמיע: 2. ויאמר - וקאל אברהים אלא עברו כתייאר ביתו אלחאכים פי גמיע אלדי לו אגעל הלאן ידך תחת ורכי: 3. ואשביעך - ואחלפך פי קול אלה אילאה אלסמא ואילאה אלארץ אלדי לם תאכוד אמרה לאבני מן בנאת אלכנעני אלדי אנא גאליס פי מבינו: 4. כי - אין אלא ארצי ואלא מוולדתי תמצי ותאכוד אמרה לאבני ליצחק: 5. ויאמר - וקאל אליה אלעבד בלכי לם תריד אלאמרא ליתימצי ודאי אלא אלארץ האדי אנכאן תרגיע ארגיע אלא בנך אלא אלארץ אלדי כרגת מן תם:

20. ויהי - וכאן בעד אלכלאם הדולי ותכבר לאברהים קאיילא הוודא ולדית מלכה איצא היא בנין לנחור אכוך: 21. את - אלא עוז בכירו ואלא בוז אכו ואלא קמואל אבו ארם: 22. ואת - ואלא כשד ואלא חזו ואלא פלדש ואלא ידלף ואלא בתואל: 23. ובתואל כלף אלא רבקה תמנייה הדולי ולדית מלכה לנחור אכו אברהים: 24. ופילגשו - וסיריתו ואיסמה רומיה וולדית איצא היא אלא טבח ואלא גחם ואלא תחש ואלא מעכה:

כג

1. ויהיו - וכאנו חיאית שרה מייה וסבעה ועשרין סניה: 2. ותמת - ומאתית שרה פי קרית ארבע היא חברון פי ארץ כנען ואיגא אברהים לינוויח לשרה וליבכי עליהא: 3. ויקם - וקם אברהים מן עלא קבאל מייתו וכלם אלא בנין חת קאיילא: 4. גר - גאריב וסאכין אנא מעכון עטו לי מיליך קבר מעכון ואדפון מאייתי מן קידמי: 5. ויענו - וגוואבו בנין חת אלא אברהים קאיילא לו: 6. שמענו - סמע מננא סידי שאריף אלרב אנתא פי מביננא פי מכתאר קבורנא דפון אלא מאייתך רגול מננא אלא קברו לם ימנע מינאך מן תדפון מיתאך: 7. ויקם - וקם אברהים וסגר לקום אלארץ לבנין חת: 8. וידבר - וכלם מעהון קאיילא אנכאן רצא כטירכון ליאדפון אלא מאייתי מן קידמי סמעו מני ותדכלו לי פי עפרון בן צוחר: 9. ויתן - ויעטי לי אלא מגרית אלמטווייה אלדי לו אלדי פי טרף חקלתו פי פיצה כמליה יעטיהא ליי פי מבינכון למיליך אלקבר: 10. ועפרון גאליס פי וצט בנין חת וגווב עפרון אלחיתי אלא אברהים פי חצרית בנין חת לגמיע גאיין באב קרייתו קאיילא: 11. לא - לם סידי סמע מיני אלחקליה עטית לך ואלמגרה אלדי פי לך עטיטהא לחצרית בנין קומי עטיטהא לך דפון מאייתך: 12. וישתחו - וסגר אברהים קידאם קום

חיי שרה

- נרדפים, וכן בפסוק 11. 11. נתתיה - ב: עטיתהא, כנדרש. 16. עבר לפחר - עובר לכל סוחר.

כד

3. בח' - בדבר ה', בעקבות ת"א.

24. ראומה - תרגם בשם ערבי קרוב בצלילו, רומיה, ולא מצאתי תרגום בשם זה אלא בתרגום השומרוני. ראה שהאדה 1989, עמ' 97. ב: ראומה.

כג

6. שמענו - ב: איקבל - קבל, וכן בפסוקים 8, 11, 13. אדני - ב: אמתדי